

Key words: *academic staff; continuing professional development; educational environment; e-learning; internationalization of higher education; professional competencies; student-centered educating; trends of educating and teaching.*

Стаття надійшла до редакції 07.04.2018

Прийнято до друку 26.04.2018

УДК 37.011.31

Анастасія Ратушинська
ORCID iD / 0000-0002-4287-7500

кандидат педагогічних наук, викладач вищої категорії,
КВНЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж»,
вул. Ярослава Мудрого, 37, 09100 Біла Церква, Україна,
gpkoledg@ukr.net

НЕПЕРЕРВНА САМООСВІТА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розглянуто особливості неперервної професійної самоосвіти сучасного вчителя початкових класів, засоби самоосвіти, які забезпечують досягнення особистісного і професійного зростання, вдосконалення педагогічної майстерності – вищого рівня педагогічної культури вчителя. Також дано обґрунтування процесу розвитку особистості вчителя початкових класів у системі неперервної професійної самоосвіти. Показано, що самоосвіті властива індивідуальність, оригінальність і зацікавленість особистості вчителя початкових класів в своєму професійному зростанні.

Ключові слова: компетентність; мережеве педагогічне співтовариство; модель; неперервна освіта; педагогічна культура; педагогічна майстерність; планування; самоаналіз; самовдосконалення; самопізнання; самореалізація; творчість.

Вступ. Постійна робота над самоосвітою сучасного вчителя початкових класів набуває особливої актуальності в наші дні, коли зростає значення компетентності, коли життєвий успіх все більше залежить від рівня професіоналізму і педагогічної майстерності, вміння плідно працювати, використовувати внутрішні резерви особистості, максимально розвивати здатність до творчості. Твердження К. Ушинського (1952) про те, що вчитель живе до тих пір, поки вчиться, в сучасних умовах набуває особливого значення.

Саме життя поставило на порядок денний завдання неперервної педагогічної самоосвіти. Тому професійна самоосвіта в сучасних умовах має орієнтуватися на формування професійної гнучкості та мобільності, такого рівня професійної освіти, який дозволив би адаптуватися

до мінливих умов і змісту професійної праці, а також на створення умов для успішної самореалізації особистості, запобігання внутрішньо-особистісних конфліктів і професійних фрустрацій (Наливайко, 1999, с. 192–197).

У даний час відбувається поглиблення протиріч між вимогами, які висуваються до особистості та діяльності вчителя, і фактичним рівнем готовності випускників педагогічних освітніх установ до виконання ними своїх професійних функцій; між типовою системою підготовки вчителя та індивідуально-творчим характером його діяльності. Неминучим наслідком технократичного і екстенсивного підходів в педагогічній освіті стало відчуження вчителя від суспільства і національних культур, від школи і учня. Це призвело до різкого зниження соціального статусу і престижу педагогічної

професії, невідповідності системи підготовки вчителя суспільним потребам і загострення освітніх проблем. У науковому відношенні необхідність звернення до даної проблеми обумовлена відсутністю усталеної системи поглядів на розуміння закономірностей становлення і функціонування професійної самоосвіти вчителя початкових класів; потребою в узагальненні та систематизації теоретичних підходів, часом суперечливих фактів; необхідністю подальшого розвитку педагогічної теорії в цілому і професійної самоосвіти зокрема.

До теперішнього часу досить добре вивчені феноменологія освіти, педагогічної майстерності вчителя початкових класів, залежність їх від вікових, індивідуальних та інших особливостей суб'єкта педагогічної діяльності (А. Бістрякова, Н. Бібік, В. Бондар, М. Вашуленко, П. Гусак, С. Єрмакова, М. Захарійчук, О. Івлієва, В. Казаков, Л. Кекух, Н. Кичук, О. Комар, Л. Красюк, О. Матвієнко, О. Мельник, В. Паскар, С. Ратовський, О. Савченко, Л. Сущенко, І. Титаренко, Л. Хоружа, І. Шапошникова та інші). Для більшості ж робіт властиво акцентування уваги на специфічні особливості педагогічної майстерності вчителя, формуванні різних якостей особистості в процесі педагогічної діяльності, розвитку педагогічних здібностей, мислення, професійної спрямованості. Особливо яскраво це проявляється в рамках такого підходу, в якому педагогічна діяльність ототожнюється тільки з викладанням і навчанням.

Загальнотеоретичні основи самоосвіти відображені в працях А. Айзенберга, С. Архангельського, А. Громцева, М. Заборщікова, В. Загвязинського, О. Малихіна, Г. Наливайко, В. Сластеніна, Г. Щукіної; організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів досліджувалася в роботах Т. Гусь, В. Казачество, Л. Онучак, А. Петрової, П. Підкасистого, А. Радченка, О. Тимченка, І. Шимко; методи самоосвітньої діяльності обґрунтовані в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, О. Дубасенюк, А. Іванченка, Н. Мойсеюк, Н. Сидорчук; структура та зміст самоосвіти відображені в працях А. Громцева, О. Кочетової, П. Пшебильського, Е. Тонконог, Я. Турбовського; питання пропедевтики самоосвіти розкриває І. Барсуков; психологічні основи самоосвітньої діяльності знайшли відображення в працях В. Башкірова, Н. Іванова, Л. Рувінського, Г. Сухобської, А. Усової, Н. Хміль та ін.

Серед зарубіжних вчених проблеми самоосвіти і підготовки до самоосвітньої діяльності висвітлювали Я. Бартецький, Дж. Брунер, Г. Вермес, Г. Гішба, К. Клейн, І. Ломпшір, В. Оконь, А. Уліг, Н. Чакіров, Г. Шарельман та ін.

Однак проблема розвитку особистості вчителя початкових класів в системі неперервної самоосвіти як предмет спеціальних досліджень вчених і практиків не виступала. Це пов'язано, мабуть, з недостатньою розробленістю відповідної технології процесу розвитку особистості вчителя в системі неперервної самоосвіти, специфікою педагогічної діяльності вчителя початкових класів.

Актуальність теми дослідження. Проблема дослідження готовності вчителя початкових класів до неперервної професійної самоосвіти є однією з фундаментальних в педагогіці. Її значимість обумовлена визнанням ролі педагогічної (фахової) самоосвіти в організації діяльності педагога, його професійної поведінки, спілкування і підвищення рівня професійної компетентності. Пізнання закономірностей і механізмів професійної самоосвіти педагога є необхідною умовою розробки як загальних теоретичних проблем педагогіки, так і вирішення основних її прикладних проблем (Савченко, 1998).

Проте сучасний рівень розробленості даної проблеми не відповідає її значимості, чим обумовлена необхідність і актуальність її подальшого дослідження.

Мета написання статті – визначення основ системи неперервної професійної самоосвіти вчителя початкових класів на сучасному етапі як найважливішої умови розвитку його особистості.

Процес особистісного та професійного розвитку учителів початкових класів у структурі неперервної самоосвіти. Сучасний вчитель початкових класів повинен постійно прагнути до вдосконалення педагогічної майстерності, постійно поповнювати свій власний освітній арсенал, адже від його діяльності залежить якість освіти. Природно, що рівень його розвитку безпосередньо залежить від здатності до саморозвитку, самоосвіти.

Самоосвіта є спеціально організована, самостійна, систематична пізнавальна діяльність, спрямована на досягнення певних особистісно і суспільно значущих освітніх цілей; неперервне продовження загальної та професійної освіти, завдяки якому актуалізуються і розши-

рюються знання і заповнюються прогалини в духовному розвитку людини (Зязюн, 2000, с. 11–57; Сисоєва, 2001).

Професійна самоосвіта, як і будь-яка інша діяльність, має в своїй основі досить складну систему мотивів і джерел активності. Рушійною силою і джерелом самоосвіти педагога може стати потреба вирішити протиріччя між тим, що пред'являють суспільство, сучасна вища школа до викладача, і рівнем його професіоналізму. Професійно-педагогічна спрямованість діяльності сучасного вчителя початкових класів – це система домінуючих мотивів, інтересів, потреб, нахилів, які спонукають до професійної діяльності (Зимняя, 2003). Стійка педагогічна спрямованість забезпечує прагнення бути хорошим учителем, допомагає йому долати перешкоди і труднощі в своїй діяльності, змушує їх знову і знову вишукувати резерви підвищення рівня педагогічної культури. Педагогічна спрямованість виражається як в окремих педагогічних ситуаціях, так і в усій життєдіяльності вчителя початкових класів. Вона визначає сприйняття дійсності й логіку поведінки, весь вигляд вчителя (Поветун, 2007, с. 18–21).

Професійний розвиток особистості вчителя початкових класів – процес формування комплексу професійно значущих якостей, які виражають цілісну структуру і особливості педагогічної діяльності. Цей процес самоформування відбувається шляхом проектування впливу соціального середовища через внутрішні умови розвитку особистості педагога (Сластенин, Исаев, Шиянов, 2013). Усвідомлення професійної ролі, осмислення можливих педагогічних рішень і їх наслідків, узагальнення своєї професійної діяльності та прогнозування її перспектив, здатність до самоконтролю і самовдосконалення утворюють вихідну базу розвитку вчителя-професіонала.

Необхідною умовою професійного розвитку є професійна самоосвіта вчителя – опосередковане практикою розширення отриманих у вищому навчальному закладі знань, творче освоєння вчителем своєї професійної ролі з метою її адекватного виконання. На різних етапах професійного становлення вчителя самоосвіті належить найважливіша, але змістовна і методично по-різному організована роль.

Суть професійної самоосвіти полягає в оволодінні технікою і культурою розумової праці, вміння долати проблеми, самостійно

працювати над особистісним самовдосконаленням (Siraj, 2014).

Найбільш часто використовувані форми організації самоосвіти: курсова підготовка в інститутах підвищення кваліфікації; отримання другої вищої освіти або другої спеціальності; дистанційні курси підвищення кваліфікації, конференції, семінари, олімпіади та конкурси; індивідуальна робота; мережеві педагогічні спільноти – нова форма організації самоосвіти вчителів. Мережеве педагогічне співтовариство – це Інтернет-ресурс, створений для спілкування однодумців, вчителів різних регіонів нашої країни, які бажають поділитися досвідом, посперечатися, розповісти про себе, дізнатися потрібну інформацію.

Загальні методи самоосвіти: самостійне вивчення науково-педагогічної літератури та методичних рекомендацій; участь у всіх формах методичної роботи; вивчення передового педагогічного досвіду, накопиченого в системі професійної освіти; взаємовідвідування уроків, участь в розборі відкритих уроків; аналіз своєї роботи та її результатів, участь в експериментальній роботі, яка проводиться в професійному навчальному закладі науковими організаціями; розробка матеріалів з комплексного методичного забезпечення предметів і професій, підготовка рефератів, методичних матеріалів, доповідей, лекції тощо (Буряк, 2002, с. 18–29; Себало, 2015, с. 59–63.).

Організація процесу самоосвіти. Кожна діяльність безглузда, якщо в її результаті не створюється якийсь продукт, чи нема будь-яких досягнень. І в особистому плані самоосвіти педагога обов'язково повинен бути перелік результатів, які необхідно досягти за певний термін. Цими результатами самоосвіти вчителя початкових класів на певному етапі можуть бути (самоосвіта неперервна, але планувати її потрібно поетапно): підвищення якості викладання предмета (вказати показники, за якими буде визначатися ефективність і якість); розроблені та видані методичні посібники, статті, підручники, програми, сценарії, дослідження; розробка нових форм, методів і прийомів навчання; доповіді, виступи; розробка дидактичних матеріалів, тестів, наочностей; вироблення методичних рекомендацій щодо застосування нової інформаційної технології; розробка і проведення відкритих уроків за власними, новаторським технологіям; створення комплексів педагогічних розробок; проведення тренінгів

гів, семінарів, конференцій, майстер-класів, узагальнення досвіду з досліджуваної проблеми (теми) (Акімова, 2013; Протасова, 1998).

Важливе значення в організації неперервної самоосвіти має планування самостійної роботи педагогічних працівників професійного навчального закладу. Особистий творчий план самоосвіти не є обов'язковим документом і не підлягає затвердженню і контролюванню адміністрацією, але такий план особливо необхідний практичним працівникам і в першу чергу – початківцям вчителям початкових класів. В особистих творчих планах враховуються особливості кожного вчителя, рівень його педагогічної та професійної кваліфікації (Бібік, 2004, с. 47–52).

Система неперервної самоосвіти вчителя початкових класів включає наступні компоненти: установку; педагогічний самоаналіз; цілі і завдання; зміст; методи; ефективність навчання і виховання.

Визначати конкретний зміст самоосвіти в кожен даний період своєї педагогічної діяльності вчителю слід в першу чергу на основі самоаналізу, тобто аналізу власної діяльності, на основі співвіднесення рівня своєї професійної кваліфікації з соціальними очікуваннями.

Самоаналіз – це прихована від безпосереднього спостереження, але суттєва сторона професійної діяльності вчителя і його життєдіяльності взагалі. Від того, в якому напрямку розвивається самоаналіз, наскільки глибоко осмислення самого себе як професіонала залежить і розвиток творчих потенцій особистості, професійне зростання і особистісне вдосконалення.

Професійний самоаналіз є складною розгорнутою системою уявлень про самого себе в діяльності, тобто в самоаналізі повинні бути представлені всі стадії формування професійної орієнтованості особистості – на кожному етапі життєдіяльності. Осмислення самого себе відбувається через самопізнання, самооцінку і самопрогнозування.

Самопізнання – складний процес, він розгорнутий в часі, багатогранний і пов'язаний з найрізноманітнішими переживаннями. Ці переживання акумулюються в емоційно-ціннісному ставленні до себе, яке поряд з узагальненими результатами самопізнання складають самооцінку особистості, яка виступає одним з головних факторів регуляції поведінки (Айзенберг, 1986).

Пропонуємо модель особистості вчителя-професіонала (рис. 1). Реалізація моделі в

практичній діяльності та при достатній працездатності вчителя початкових класів допомагає йому майстерно виконувати свої професійні функції, продуктивно, на високому творчому рівні забезпечувати цілісний педагогічний процес.

Прояв гуманістичного стилю взаємин слід розглядати як показник професійної майстерності вчителя. Педагогічна спрямованість є базовою освітою в структурі особистості педагога, саме вона орієнтує його на дитину як на цінність і на розвиток у нього індивідуальних здібностей.

Таким чином, ефективність самоосвіти пов'язана з визначенням кожним вчителем конкретного змісту самостійної роботи з самовдосконалення своєї особистості на основі професійного самоаналізу, з творчим засвоєнням нової наукової інформації та передового педагогічного досвіду і з втіленням набутих знань й умінь в ефекти зростання, розвитку, просування учнів.

Висновки. Неперервна самоосвіта вчителя початкових класів більш ефективна в тому випадку, якщо вона пов'язана не тільки з вузькодидактичними цілями, а виходить з ідеї всебічного розвитку фахівця як особистості. Чим активніше вчитель використовує інформацію для розвитку власної особистості, тим більше інформація перетворюється у засіб виховного впливу педагога. І навпаки, прагнення до прямого переносу інформації в діяльність, минаючи особистісне переосмислення інформації, обмежує використання її в роботі з учнями.

Отже, цільовою функцією неперервної самоосвіти вчителя є всебічний розвиток своєї особистості для забезпечення високої якості навчання і виховання учнів. Вчитель початкових класів, який постійно і систематично займається самоосвітою, надає і найбільш ефективний вплив на формування у школярів потреби в самостійному здобутті знань, на розвиток у них відповідних умінь і навичок. Як відомо, особистий приклад педагога в усі часи вважався найважливішим засобом виховання.

Перспективи подальших досліджень. Оскільки проблема неперервної професійної самоосвіти вчителя початкових класів є загальнопедагогічною, то необхідні подальші фундаментальні дослідження з проблеми розвитку особистості педагога в системі неперервної професійної самоосвіти. Настільки ж доцільно і подальше вивчення історичного досвіду, а також філософських проблем особистісного розвитку вчителя.

<p style="text-align: center;">Вчитель (особистість гуманна, творча, з позитивною Я-концепцією, здатна до самовдосконалення, адекватній взаємодії з соціумом)</p>	Компетентність	<p>Уміння професійно, творчо вирішувати педагогічні завдання; Високий рівень фундаментальних і інтегрованих знань; Володіння інноваційними технологіями та новаторський підхід до професійно-педагогічної діяльності; Володіння особистісними та професійними якостями; узагальненими вміннями, навичками; здібностями; Творчість, майстерність</p>
	Здібності	<p>Дидактичні; Гностичні; Конструктивно-організаторські; Комунікативні; Емоційно-виразні; Експресивні; Сугестивні; Дослідницькі; Креативні; Здатність до професійного росту; Здатність до саморозвитку; Здатність до емпатії</p>
	Особистісні та професійні якості	<p>Духовність і моральна зрілість; Високий інтелектуальний рівень, ерудиція; Громадянство і патріотизм та соціальна активність; Гуманістична спрямованість, людинолюбство, любов до дітей; Справжня інтелігентність; Емоційно-вольові якості; Ціннісні орієнтації; Загальна та педагогічна культура; Конкурентоспроможність; Працьовитість і працездатність; Педагогічна спрямованість; Розвинуте педагогічне мислення; Педагогічний такт; Потреба в самовдосконаленні ; Фундаментальні знання</p>
	Фундаментальні знання	<p>Філософські та соціологічні; Людинознавчі; Культурологічні; Методологічні; Психолого-педагогічні; Спеціальні; Методичні вміння: Аналітичні; Прогностичні; Інформаційні; Проективні; Рефлексивні; Організаторські; Перцептивні; Орієнтаційні; Мобілізаційні; Педагогічної техніки; Дослідницькі; Особистісно-орієнтовані</p>

Рис. 1. Модель особистості вчителя-професіонала

Література

- Айзенберг А. Я. Самообразование: история, теория и современные проблемы: учебное пособие для вузов. Москва: Высшая школа, 1986. 128 с.
- Акімова О. М. Педагогічні умови організації позааудиторної самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.04 Харків, 2013. 20 с.
- Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: К.І.С., 2004. С. 47–52.
- Буряк В. Умови та засоби самоосвіти студентів. *Вища школа*. 2002. № 6. С. 18–29.
- Зимняя И. А. Педагогическая психология. Москва: Логос, 2003. 383 с.
- Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія* / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Віпол, 2000. С. 11–57.
- Наливайко Г. В. Керівництво самоосвітньою діяльністю вчителів. *Освіта і управління*. 1999. № 3. Т. 3. С. 192–197.
- Пометун О. І., Комар О. А. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ. Умань: РВЦ «Софія», 2007. 166 с.
- Протасова Н. Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку. Київ: Шкільний світ, 1998. 176 с.
- Савченко О. Я. Компетентнісний підхід як чинник якості професійної підготовки майбутнього вчителя. *Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі: теоретичні аспекти: дайджест 1*. Донецьк: Каштан, 2011. С. 15–22.
- Себало Л. І. Структура самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкових класів. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III (26), Issue 50. P. 59–63.
- Сисоева С. О., Алексюк А. М., Воловик П. М. Технології творчого розвитку особистості у процесі професійної підготовки. *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: за ред. С. О. Сисоевої*. Київ: ВІПОЛ, 2001. 502 с.
- Сластенин В., Исаев И., Шиянов Е. Педагогика. Учебное пособие. Москва: Издательский центр «Академия», 2013. 576 с.
- Ушинский К. Д. Собрание сочинений. Т. 11. Москва: Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1952. 728 с.
- Siraj I. Exploring Effective Pedagogy in Primary Schools: Evidence from Research. London: Pearson, 2014. 72 p.

References

- Ajzenberg, A. Ja. (1986). *Samoobrazovanie: istorija, teorija i sovremennye problemy: ucheb. posobie dlja vuzov* [Self-education: history, theory and modern problems: a textbook for high schools]. Moscow, Russia: Vysshaja shkola (rus).
- Akimova, O. M. (2013). *Pedagoghichni umovy orghanizaciji pozaaudytornoji samostijnoji roboty majbutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv* [Pedagogical conditions of organization of non-auditing independent work of future teachers of primary school]. Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.04. Kharkiv, Ukraine (ukr).
- Bibik, N. M. (2004). Kompetentnisnyj pidkhdid: refleksyvnyj analiz zastosuvannja Kompetentnisnyj pidkhdid u suchasnij osviti: svitovyj dosvid ta ukrajinsjki perspektyvy. [Competency approach: reflexive application analysis]. *Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*. Kyiv, Ukraine: K.I.S., 47–52 (ukr).
- Burjak, V. (2002). Umovy ta zasoby samoosvity studentiv [Conditions and means of self-education of students]. *Vyshha shkola*, 6, 18–29 (ukr).
- Zimnjaja, I. A. (2003). *Pedagogicheskaja psihologija* [Pedagogical psychology]. Moscow, Russia:

Logos (rus).

- Zjazjun, I. A. (2000). Intelktualjno tvorchyj rozvytok osobystosti v umovakh neperervnoji osvity. [Intellectual and creative development of personality in conditions of continuous education.]. In Zjazjun (Ed.), *Neperervna profesijna osvita: problemy, poshuky, perspektyvy: monohrafija* (pp. 11–57). Kyiv, Ukraine: Vipol (ukr).
- Nalyvajko, Gh. V. (1999). Kerivnyctvo samoosvitnjoju dijalnistju vchyteliv [Guide to self-educating teachers]. *Osvita i upravlinnia*, 3, Vol. 3, 192–197 (ukr).
- Pometun, O. I. (2007). *Pidghotovka vchyteliv pochatkovykh klasiv: interaktyvni tekhnologhiji u VNZ. [Preparation of primary school teachers: interactive technologies in higher educational institutions.]*. Uman, Ukraine: RVC «Sofija» (ukr).
- Protasova, N. Gh. (1998). *Pisljadyplomna osvita pedaghoghiv: zmist, struktura, tendenciji rozvytku [Postgraduate education of teachers: content, structure, trends of development.]*. Kyiv, Ukraine: Shkilnyi svit (ukr).
- Savchenko, O. Ja. (2011). Kompetentnisnyj pidkhid jak chynnyk jakosti profesijnoji pidghotovyky majbutnjogho vchytelja [Competency approach as a factor in the quality of the future teacher's professional training]. *Formuvannia kliuchovykh i predmetnykh kompetentnosti molodshykh shkolariv u navchalnomu protsesi: teoretychni aspekty: daidzhest 1*. Donetsk, Ukraine: Kashtan, 15–22 (ukr).
- Sebalo, L. I. (2015). Struktura samoosvitnjoji dijalnosti majbutnjogho vchytelja pochatkovykh klasiv [Structure of self-education activity of the future teacher of elementary school.]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III (26), Issue 50, 59–63 (eng).
- Sysojeva, S. O., Aleksjuk, A. M., Volovyk, P. M. (2001). Tekhnologhiji tvorchogho rozvytku osobystosti u procesi profesijnoji pidghotovyky [Technologies of creative personality development in the process of professional training]. In Sysojeva S. O. (Ed.), *Pedaghoghichni tekhnologhiji u neperervnij profesijnij osviti*. Kyiv, Ukraine: VIPOL (ukr).
- Slastenin, V., Isaev, I., Shijanov, E. (2013). *Pedagogika: Uchebnoe posobie [Pedagogics: Tutorial]*. Moscow, Russia: Izdatel'skij centr «Akademija» (rus).
- Ushinskij, K. D. (1952). *Sobraniye sochinenij [Collected works]*. Vol. 11. Moscow, Russia: Yzdatel'stvo Akademyy pedahohycheskykh nauk RSFSR (rus).
- Siraj, I. (2014). *Exploring Effective Pedagogy in Primary Schools: Evidence from Research*. London, Great Britain: Pearson (eng).

НЕПРЕРЫВНОЕ САМООБРАЗОВАНИЕ КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ЛИЧНОСТНОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Ратушинская Анастасия, кандидат педагогических наук, преподаватель высшей категории,
КВУЗ КОР «Белоцерковский гуманитарно-педагогический колледж»,
ул. Ярослава Мудрого, 37, 09100 Белая Церковь, Украина, grkoledg@ukr.net

В статье рассмотрены особенности непрерывного профессионального самообразования современного учителя начальных классов, средства самообразования, которые обеспечивают достижение личностного и профессионального роста, совершенствования педагогического мастерства – высшего уровня педагогической культуры учителя. Также дано обоснование процесса развития личности учителя начальных классов в системе непрерывного профессионального самообразования. Показано, что самообразованию свойственна индивидуальность, оригинальность и заинтересованность личности учителя начальных классов в своем профессиональном росте.

Ключевые слова: компетентность; модель; непрерывное образование; педагогическая культура; педагогическое мастерство; планирования; самоанализ; самосовершенствование; самопознание; самореализация; сетевое педагогическое сообщество; творчество.

CONTINUING SELF-EDUCATION AS A NECESSARY CONDITION FOR PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Ratushinskaya Anastasia, Ph.D. (Pedagogy), Teacher of the Highest Category,
KVUZ KOR «Belotserkovsky humanitarian-pedagogical college»,
37 Yaroslav Mudryi Str., 09100 Bila Tserkva, Ukraine, gpkoledg@ukr.net

The problem of studying the readiness of the elementary school teacher to continuing professional self-education is one of the fundamental in pedagogy. Its significance is due to recognition of the role of pedagogical (professional) self-education in the organization of the teacher's activities, his professional behavior, communication and raising the level of professional competence. Knowledge of the patterns and mechanisms of professional self-education of the teacher is a prerequisite for the development of both the general theoretical problems of pedagogy and the solution of its main applications.

Thus, the effectiveness of self-education is associated with the definition of each teacher specific content of self-study on self-improvement of their personality on the basis of professional introspection, with the creative assimilation of new scientific information and advanced pedagogical experience and the implementation of acquired knowledge and skills in the effects of growth, development, advancement of students.

The continuing self-education of the elementary school teacher is more effective if it is related not only to narrow-diademic goals, but also proceeds from the idea of a comprehensive development of a specialist as a person. The more actively the teacher uses information for the development of his own personality, the more information becomes the means of educator's influence of the teacher. Conversely, the desire to directly transfer information into activities, passing personal rethinking of information, restricts its use in working with students.

Consequently, the objective function of continuing self-education of a teacher is the comprehensive development of his personality in order to ensure the high quality of teaching and upbringing of students. The teacher of elementary school, who constantly and systematically engages in self-education, also provides the most effective influence on the formation of the need for students to independently gain knowledge, to develop their respective skills and abilities. As you know, a personal example of a teacher at all times was considered the most important means of education.

Key words: *competence; continuing education; creativity; model; network pedagogical community; pedagogical craftsmanship; pedagogical culture; planning; self-examination; self-improvement; self-knowledge; self-realization.*

Стаття надійшла до редакції 01.03.2018
Прийнято до друку 26.04.2018